

Kjenn dine rettigheter

UNICEF lærerveiledning til arbeidsbok

Alle barn i verden har rettigheter. I arbeidsboken «Kjenn dine rettigheter» får elever i alderen 10 til 12 år lære at de har rettigheter, hva rettighetene går ut på, hvorfor de har disse rettighetene og utforske viktigheten av barnrettighetene. Til noen av oppgavene trenger dere plakaten med barnrettighetene som kan bestilles fra vår nettbutikk, eller dere kan bruke elevsiden med barnrettighetene: www.unicef.no/skole/junior/barnrettighetene

Hva er UNICEF?

UNICEF er barnerettighetsorganisasjonen til FN. UNICEF er en forkortelse av **United Nations Children's Fund**. (De Forente Nasjoners Barnefond). Organisasjonen assisterer myndigheter med å lage lover som beskytter rettighetene til barn. UNICEF assisterer også med å etablere nye skoler og ernæringsprogram, og hjelper barna ved å skaffe rent vann, god mat og undervisning.

UNICEF samarbeider ofte med andre organisasjoner for å sikre at barn mottar det de har rett på. UNICEF hjelper barn over hele verden, i både fattige og rike land. Det finnes barn overalt som ikke får den behandlingen de fortjener og har krav på. Disse barnas rettigheter må bli bedre ivaretatt.

Barnerettigheter

Barnerettighetene er det absolutte minimum som barn behøver for å ha en trygg og sunn oppvekst. Alle barn i verden har disse rettighetene. De er nedskrevet i FNs konvensjon om barnets rettigheter og gjelder for alle personer under 18 år.

Tilbake i tid

Barnerettigheter har ikke alltid eksistert. I 1924 kom Genèveerklæringen om barnets rettigheter som det første eksemplet på nedfelte barnerettigheter. Årsaken til erklæringen var elendigheten som mange barn opplevde under den første verdenskrig. Så kom andre verdenskrig med enda mer elendighet. Barn døde av sult, krigshandlinger og ble drept i konsentrasjonsleirer.

UNICEF ble opprettet i 1946 som FNs barneorganisasjon, i utgangspunktet for å hjelpe barna som led under andre verdenskrig. I 1948 kom verdenserklæringen om menneskerettigheter. Elleve år senere, i 1959, ble FN-landene enige om en utvidet erklæring om barnets rettigheter. Ulempen med en erklæring er at den ikke er

juridisk bindende og dermed at land som bryter avtalen ikke kan bli stilt til ansvar. Det medførte at FN startet arbeidet med å lage en bindende avtale om barnets rettigheter i 1978. Dette ble til slutt FNs konvensjon om barnets rettigheter i 1989.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

FNs konvensjon om barnets rettigheter er en liste med avtaler som nesten alle land i verden har vedtatt. I konvensjonen har landene beskrevet hvordan barn skal bli behandlet og hva deres rettigheter er. Konvensjonen inneholder totalt 54 artikler med disse avtalene. Den første artikkelen beskriver hvem konvensjonen gjelder for (alle under 18 år). Derav følger 41 artikler som beskriver forskjellige rettigheter. De siste artiklene beskriver hvordan rettighetene skal bli overvåket og rapportert for å forsikre oss om at barnerettighetene blir respektert. I 2019 feiret konvensjonen 30-årsjubileum.

Barnerettighetene og UNICEF

UNICEF er nevnt i FNs konvensjon om barnets rettigheter som den organisasjonen som skal hjelpe land med å overvåke og respektere barns rettigheter. Kort fortalt, UNICEF kjemper for barns rettigheter.

Del ut arbeidsbøkene.

Be elevene se på forsiden.

Hva tror de at arbeidsboken handler om?

Spør elevene om de kjenner til hva UNICEF er, og hva de gjør.

Se bakgrunnsinformasjonen på side 2.

Hvem har hørt om barns rettigheter før?

Hvem skal de gjelde for? For hvilke barn?

Mange tror at barns rettigheter er for barn i fattige land, men rettighetene gjelder for barn i hele verden. Inkludert alle barna i klassen. Det er det elevene vil oppdage i arbeidsboken.

Kjenner de til en av rettighetene i FNs konvensjon om barnets rettigheter?

En oversikt over alle rettighetene kan man finne på plakaten med

barnerettighetene og på nettsiden www.unicef.no/skole/junior/

barnerettighetene. Dette spørsmålet aktiverer forhåndskunnskapene til klassen om emnet.

Hvilke områder tror de at rettighetene dekker?

Mange områder er dekket, som for eksempel ernæring, bolig, helse, tro, foreldre, venner, misbruk, krig, barnearbeid, flyktninger osv. (Se oversikten over barnerettighetene).

Side 2 og 3 > Les teksten.

Oppgave 1

Her skriver elevene ned tre ting som gjør dem glade.

Oppgave 2

Her skriver de tre ting som de virkelig trenger.

Spør elevene om noen ønsker å dele svarene sine med klassen. Er de tre siste tingene de skrev virkelig nødvendige? Har noe blitt nevnt her som er fint å ha, men som de ikke egentlig trenger?

Formålet med disse oppgavene er at elevene kan oppdage at det man trenger for å ha en trygg og sunn oppvekst (rettigheter) ikke nødvendigvis er det samme som det man har lyst til å gjøre eller ha.

Oppgave 3

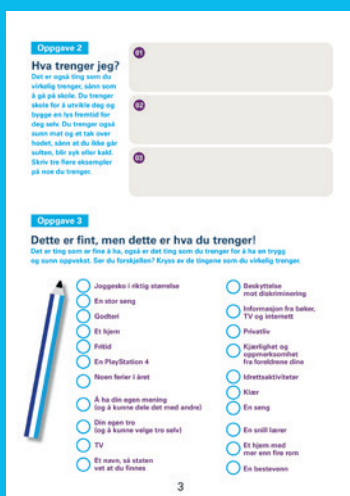
Elevene blir så spurt om å gjøre den tredje oppgaven.

De krysser av for det de tror man virkelig trenger.

SVAR:

Det som du virkelig trenger er...

- Et hjem
- Fritid
- Å ha din egen mening (og å kunne dele den med andre)
- Din egen tro (og å kunne velge tro selv)
- Et navn, så staten vet at du finnes.
- Beskyttelse mot diskriminering
- Informasjon fra bøker, TV og internett
- Privatliv
- Kjærlighet og oppmerksomhet fra foreldrene dine
- Idrettsaktiviteter
- Klær
- En seng

Diskuter svarene.

Barnerettighetene

Hva trenger du egentlig for å vokse opp trygt og sunt?
Det er avtaler som har bestemt dette. Vi kaller disse avtalene barnerettighetene.
Disse barnerettighetene sier hvordan vi skal behandle barn.
Nesten alle land i hele verden har blitt enige om disse rettighetene.
Barnerettighetene gjelder for all som er yngre enn 18 år.

Oppgave 4

Se på plakaten eller boken som viser alle barnerettighetene.
Sammenlign disse med de du la i oppgave 2.
Hvilke av disse rettighetene er på listen din?

1

2

3

Oppgave 5

Hvorfor er det viktig å ha egne rettigheter for barn?

4

Side 4

På de foregående sidene har elevene tenkt over hva som er fint å ha og hva man virkelig må ha. Les teksten. Heng opp plakaten om barnerettighetene i klasserommet og la elevene studere elevsiden om barnerettighetene www.unicef.no/skole/junior/barnerettighetene. Gi elevene nok tid til å studere rettighetene. Hva ser de?

Oppgave 4

I oppgave 4 sammenligner elevene listen de lagde i oppgave 2 på forrige side, med barnerettighetene i konvensjonen. Listen over rettigheter kan man både finne på nettsiden og på plakaten. Diskuter svarene. Noen ganger kan det ta elevene litt tid å finne den relevante artikkelen for det de skrev ned i oppgave 2. Gi dem nok tid til å gjennomføre oppgaven.

Oppgave 5

I oppgave 5 får elevene mulighet til å tenke over hvorfor det er viktig å ha egne barnerettigheter.

SVAR:

- Barn er mennesker som skal bli tatt alvorlig. Det eneste som skiller dem fra voksne, er at de er i en spesiell utviklingsfase og at de som oftest er avhengige av voksne til å hjelpe dem og passe på dem. Det er derfor de trenger egne barnerettigheter. Barnerettighetene er et absolutt minimumskrav.
- Spør elevene hvordan de tror livet ville vært om barnerettigheter ikke eksisterte.

Side 5 > Les teksten.

Etter å ha lest teksten, still elevene noen spørsmål for å se om de har forstått teksten.

- Hva er UNICEFs rolle når det kommer til barnerettigheter?
SVAR: UNICEF kjemper for barns rettigheter og hjelper land med å oppfylle disse rettighetene.
- Hvor lenge har FNs konvensjon om barnets rettigheter eksistert?
SVAR: Siden 1989.
- Hvilken organisasjon er UNICEF en del av?
SVAR: De Forente Nasjoner.
- Hvem skrev FNs konvensjon om barnets rettigheter?
SVAR: Alle landene i verden har bidratt til den (gjennom FN).

Side 6 og 7

Oppgave 6

I de følgende oppgavene oppdager elevene at de møter på barnerettigheter hver dag. Les teksten.

Elevene velger seks hendelser som skjedde i løpet av en dag. Arbeidsboken sier at de skal velge yndlingsdagen sin den uka, men hvilken som helst dag fungerer. Se på eksemplene sammen.

Vet elevene hvilke rettigheter som har betydning for hver hendelse i eksempelet?

Konvensjonen om barnets rettigheter

Alle barns rettigheter er slått opp i konvensjonen om barnets rettigheter. Nesten alle land i verden har fått enige om denne konvensjonen og rettighetene i den. Disse landene lover å respektere rettighetene og ta godt vare på barna. Dette gjelder for staten, politiet, domstolene, lærerne, foreldrene dine og alle voksne i hele verden!

UNICEF kjemper for dine rettigheter

Disse loffene finnes gode ut, men hvem sjekker om landene faktisk gjør som de sier? Det er organisasjoner som UNICEF som har det ansvaret. UNICEF kjemper for barns rettigheter og passer på at alle barn er beskyttet, blir hørt og kan berøre seg når de trenger det. Dette gjelder også for deg!

Hva om ting går galt?

Disse kan det noen ganger gå galt. I alle land er det barn som ikke blir behandlet godt. Rettighetene deres blir ikke respektert. Hva kan du gjøre om det skjer med deg eller noen andre? Svaret på det kan du lese på side 16 i denne arbeidsboka.

Visste du at...

- Konvensjonen om barnets rettigheter ble vedtatt i 1989?
- 196 land har skrevet seg til konvensjonen?
- Du trenger ikke å gjøre noen ting for å ha barnsrettigheter? Du har dem helt siden og ingen kan ta dem fra deg!
- Alle barnerettighetene er like viktige? Noen rettigheter er like viktige som andre?
- Voksne også har rettigheter? Disse kalles menneskerettigheter.
- De Forente Nasjoner (FN) skrev konvensjonen om barnets rettigheter? FN er en organisasjon som består av nesten alle land i hele verden. Sammen finner de løsninger på verdens problemer. UNICEF er FN's organisasjon for barns rettigheter.

5

Oppgave 6

Barnerettigheter kan høres ut som at de ikke har noe med deg å gjøre. Men visste du at du bruker dem hver dag? Tegn en tegneserie eller bildene om den beste dagen din sist uke og skriv ned hvilke barnerettigheter du brukte eller som du opplevde. Følg planen trinn-for-trinn under!

En dag full av rettigheter

Lag en tegneserie

Velg din yndlingsdag fra sist uke.

Start med seks ting du gjorde den dagen

→ Fødsel: Jeg våknet - jeg drakk en glass juice - jeg spilte fotball - jeg mønste og skudt meg - jeg dro på kjøpesenter med Petter og Ahmed - jeg la meg.

→ Nå sjekker du barnerettighetene på plakaten eller på nettet.

→ Prøv å knytte en barnerettighet til minst fire ting du gjorde den dagen.

→ Hvis du ikke klarer det, velg noe annet du gjorde den dagen. For eksempel: husker du høytet ut i eng robbet og skudt meg med - jeg sendte Emma en SMS.

→ Født? Tegn en tegneserie av de seks tingene du valgte på neste side!

6

SVAR:

- 1: Jeg våknet
Artikkel 27: Du har retten til et trygt sted å bo.
- 2: Jeg drakk et glass jus
Artikkel 24: Du har rett til sunn mat.
- 3: Jeg spilte fotball
Artikkel 31: Du har rett til å leke.
- 4: Jeg snublet og skadet meg
Artikkel 24: Du har rett til gode helsetjenester.
- 5: Jeg dro på kjøpesenter med Petter og Ahmed
Artikkel 15: Du har rett til å treffe andre.
- 6: Jeg la meg
Artikkel 31: Du har rett til hvile.

Elevene skriver ned seks hendelser fra dagen sin og sammenligner dem med barnerettighetene. De skal så prøve å koble fire til seks hendelser med en spesifikk rettighet for hver hendelse. Hvis de synes det er vanskelig, kan de velge andre ting som skjedde den dagen.

På side 7 skal de tegne disse hendelsene og skrive ned den rettigheten de forbinder med hendelsen under.

Side 8 og 9

Alle barn har de samme rettighetene. I prinsippet er alle disse rettighetene like viktige. Likevel kan barn synes en spesiell rettighet er viktigere enn en annen i en bestemt situasjon. Dette blir dekket i de følgende oppgavene. Les teksten.

Oppgave 7

I oppgave 7 skal elevene lage sin egen topp tre liste over de rettighetene de synes er viktigst. De kan bruke plakaten og nettsiden som forklarer de forskjellige barnerettighetene. De skal så forklare hvorfor de synes sine topp tre rettigheter er så viktige. Diskuter svarene.

I den følgende oppgaven skal elevene skrive ned hvilken rettighet de ikke mener er viktig for dem. På side 9 skal de tenke over hvilke barn som kan mene at rettigheten faktisk er viktig, og om det er en hendelse som kan gjøre den rettigheten viktig for dem også.

SVAR:

- Elevene gir sine egne svar.
- For det siste spørsmålet, kan du bruke artikkel 20, som gjelder barn uten familier, som et eksempel. Hvis man selv bor med foreldrene sine, kan denne artikkelen virke uviktig, men hvis foreldrene dine plutselig ikke lenger kunne ta vare på barna, er det godt å vite at man fortsatt har retten til å bli tatt vare på. Et annet eksempel er artikkel 22 som gjelder barn på flukt. Når man bor i et land i fredstid, kan det hende denne rettigheten ikke virker relevant. Men om krig skulle bryte ut og man må flykte, er det viktig at man blir hjulpet, beskyttet og tatt vare på i det landet man flykter til.

Sammenlign elevenes svar. Er det noen rettigheter som noen av elevene har i sin topp tre liste, som andre har skrevet ned som en uviktig rettighet?

Johannes (12):

"Jeg har ikke særlig stor interesse for skolen. Foreldrene mine har ikke penger på meg akkurat nå. Jeg bor der, men jeg kommer ikke skolebuss. Jeg har lyst til å dra hjem igjen, men jeg har sagt meg selv at jeg må være en voksen. Hva kan jeg gjøre for å bli voksen?"

Hvilke rettigheter går mot foreldrene her?

Kan Johannes bli sendt til en fosterfamilie, selv om han ikke vil?

Fahdi (14):

"Jeg har lyst til å spille fotball, men jeg har ikke tid. Foreldrene mine har ikke penger på meg akkurat nå. Jeg bor der, men jeg kommer ikke skolebuss. Jeg har lyst til å dra hjem igjen, men jeg har sagt meg selv at jeg må være en voksen. Hva kan jeg gjøre for å bli voksen?"

Hvilke rettigheter går mot foreldrene her?

Hva synes du at foreldrene til Fahdi burde gjøre?

Kan Fahdi bli sendt til en fosterfamilie, selv om han ikke vil?

- Ja, det er mulig for myndighetene å sende Johannes til en fosterfamilie selv om han ikke vil, når foreldre hans ikke kan passe på Johannes ordentlig (se artikkel 9). Artikkel 3 er også relevant til dette eksempelet, siden den sier at barnets beste er det som er best for barnets utvikling, og ikke nødvendigvis det barnet selv vil.

Diskuter svarene og les eksempel 3 som handler om Fahdi.

Elevene gjør seg ferdig med oppgavene.

SVAR:

- Rettighetene i konflikt i dette eksempelet er retten til fritid og lek (artikkel 31) med retten til å ha sin egen mening (artikkel 14), samt retten til en god utdanning (artikkel 28).
- For eksempel kan faren til Fahdi snakke med ham og høre nøye etter om Fahdi faktisk liker å hjelpe til i butikken og om han har nok tid til lekser. Ifølge artikkel 18 og 28, har Fahdis far en plikt til å passe på at Fahdi kan gå på skolen. Dette gjelder også lekser, selv om Fahdi ikke har lyst til å gjøre lekser.

TILLEGGSOPPGAVE:

Gi elevene en uttalelse som kan knyttes til en av barnrettighetene. Gi dem i oppgave å forsvare uttalelsen ved å henvise til en rettighet.

Eksempler på uttalelser:

- Hvis jeg ikke liker noen i klassen, har jeg lov til å si det. Jeg kan si min mening.
- Vi burde feire både jul og slutten av ramadan i klassen fordi alle har rett til å velge sin egen religion.
- Jeg må lære meg å bruke sosiale medier trygt selv, så det er en dårlig idé at foreldrene mine overvåker hva jeg gjør.
- Selv om jeg er barn, kan jeg selv velge når jeg går og legger meg.
- Når en elev mobber en annen elev, skal hele

klassen bli straffet.

En elev skal først få tid til å forsvare uttalelsen (ikke mer enn et minutt). En annen elev skal så enten si hvorfor de er uenige i uttalelsen eller komme med et annet argument for å forsvare uttalelsen.

Før de diskuterer, spør elevene hva de synes er viktig for å ha en god diskusjon. Som lærer passer du på at reglene elevene setter blir fulgt. Eksempler på regler er: at elevene lytter til hverandre, at de ikke avbryter hverandre, at de kommer med argumenter, at de respekterer hverandre, at de snakker tydelig, at de ser på hverandre, osv.

Side 12 og 13 > Les teksten.

Oppgave 10

I oppgave 10 (rettigheter hjemme) skal elevene tenke over hvilke rettigheter de ville hatt om det var opp til dem. Først skal de skrive ned fem rettigheter de vil ha hjemme så fem rettigheter de vil ha på skolen.

SVAR:

- Elevene har sine egne svar.
- Eksempler på rettigheter elevene kanskje vil ha hjemme: retten til å sove lenge, retten til å spise hva man vil, retten til å spille på data eller se TV hele dagen, retten til å treffe venner hver dag, retten til å bestemme selv når man skal rydde, osv.
- Eksempler på rettigheter elevene kanskje vil ha på skolen: retten til å bare ha fag man liker, retten til hjemmeundervisning, retten til å velge når man drar hjem, retten til å velge lærer, retten til å ha en seng i klasserommet, retten til å bruke mobiltelefon i timen, osv.

I oppgaven til høyre, skal elevene velge en skolerettighet de skulle ønske de hadde og svare på spørsmålene. Diskuter svarene.

